

De geschiedenis van Schalkhaar en de Heilige Nicolaaskerk aldaar in een notendop

Dorp

Het huidige dorp Schalkhaar, dat pas sinds het begin van de 20e eeuw als zodanig te boek staat, valt grotendeels samen met het oude buurschap Riele of Rele. In dit gebied richtte de apostolisch vicaris Joannes van Neercassel in 1693 de statie Colmschate op. Na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in Nederland volgde op 20 maart 1855 de oprichting van de parochie van de heilige Nicolaas.

Kerk

Het eerste kerkgebouw op deze plek dateert uit 1810. Vóór die tijd kwamen de gelovigen voor de

zondagse mis bijeen in een van de vier boerderijen die als schuilkerk dienst deden. Deze op het westen georiënteerde neoclassicistische kerk - het was een zogenaamd Waterstaatkerkje - werd in 1835 vergroot. De huidige neogotische kerk is ontworpen door de Deventer architect G. te Riele en werd in 1895 geconsacreerd. In 1933 werd het gebouw uitgebreid door architect J. Haket. Apsis en priesterkoor

werden verder naar het westen verplaatst en tevens werden twee transepten aangelegd.

In 2005 is de kerk geheel opnieuw geschilderd en verbouwd. Het priesterkoor is op één hoogte gebracht, de communiebanken zijn verwijderd en rondom het priesterkoor zijn treden aangebracht.

Vredeskapel

In 1990 is in de binnentuin, tegen de zuidzijde van de kerk, een kapel met mortuarium gebouwd. De

kapel, die de naam Vredeskapel kreeg, telt 40 zitplaatsen. Daarnaast bevinden zich twee gescheiden opbaarplaatsen. De kapel kan tevens dienst doen als condoleanceruimte.

Koetshuis

Het Koetshuis, gelegen tussen Vredeskapel en pastorie, deed in

vroeger tijden dienst als paardenstal. De koetsen werden op het kerkplein gezet. Daarna heeft het Koetshuis dienst gedaan als bibliotheek en kleuterschool. In het Koetshuis bevinden zich 2 ruimtes die dienst doen als vergaderzaaltjes en cursusruimte. Ook worden er kindernevendiensten gehouden.

Kerkhof

Tegenover de ingang van de kerk ligt het kerkhof, met daaromheen het pastoorsbos, dat later ook

processiepark werd genoemd. Vanaf 1921 worden hier tot in de jaren zeventig sacramentsprocessies gehouden.

In 1953 vond de eerste lichtprocessie plaats in het park, waarbij het beeldje van Maria van Frieswijk werd meegedragen.

Het kerkhof is aangelegd tegelijk met de bouw van het eerste kerkje (1810) en was het eerste katholieke kerkhof van de streek. Het kapelletje op het kerkhof en de drie beelden zijn in neogotische stijl. De timpaan (houten driehoek) met de halve stralenkrans behoorde oorspronkelijk bij het Waterstaatskerkje en is in neoclassicistische stijl.

In 2000 is het kerkhof uitgebreid. Tussen het bestaande gedeelte en de uitbreiding bevindt zich een vijver met een bruggetje, dat de twee gedeeltes met elkaar verbindt. Tegelijkertijd is er een urnentuin aangelegd. Hier bevindt

zich een urnenheuvel die plaats biedt aan urnenkeldertjes. Er is een verstrooiingsveldje en er zijn twee kleine velden waar monumenten geplaatst kunnen worden. Ook is er een gedenkzuil geplaatst, waarop een herdenkingsplaatje kan worden bevestigd.

Tegenover de ingang van de kerk
Tegenover de ingang staat een Heilig Hart beeld dat dateert uit 1931.

Kunst in en rond de kerk

Laten we een wandeling door de neogotische kerk maken. Er wordt het één en ander verteld over de kunst en andere items die zich in de kerk bevinden.

Allereerst iets over de gebrandschilderde ramen

De gebrandschilderde ramen in de kerk

De ramen beelden de acht zaligsprekingen uit. Ze werden ontworpen door professor Hub Levigne, geboren in 1905 te Meerssen. Hij was graficus-glazenier. Door een tekort aan geld zijn de ramen in twee perioden gemaakt: de ramen in de rechter zijmuur en rechtsachter in 1950, de ramen in de linker zijmuur in 1964. U zult het stijlverschil ontdekken.

We beginnen nu onze rondgang door de kerk en beginnen links achterin

Het gebrandschilderde raam in de linkerachtermuur

- 1. *Zalig de Barmhartigen.*
Rechtsboven staat Christus afgebeeld als de Goede Herder. Daaronder de verloren zoon. Links twee heiligen die opkwamen voor de armen. Boven: H. Elisabeth van

Hongarije, met het 'broodwonder', 13e eeuw.

Onder: H. Vincentius de Paul, een armenverzorger uit de 17e eeuw. Hieronder: de Barmhartige Samaritaan.

Maria van Frieswijk

Het beeldje van de landelijk bekende Maria van Frieswijk bevindt zich onder bovengenoemd raam.

? De herkomst van het beeld van O.L. Vrouw van Frieswijk is niet meer te achterhalen.

Het dateert uit circa 1500 en is ongeveer 40 centimeter hoog. Maria houdt in haar rechterarm het kindje Jezus vast dat een druiventros in zijn handen heeft. Het eikenhouten beeld was oorspronkelijk gepolychromeerd. Toen het beeldje in 1922 in het bezit van de parochie kwam, werd het

gerestaureerd en geloofd, zodat het van zijn kleuren werd ontdaan. In 1953 werd het beeldje in een nis achter in de kerk geplaatst. De edelsmid J. E. Brom vervaardigde een kroontje voor het beeld van puur goud, bezet met briljanten. In aanwezigheid van zeventuizend gelovigen werd het beeldje in 1954 gekroond tot 'koningin van Overijssel'. Hiernaast is een kapel met een H. Hartbeeld dat in 1960 is gemaakt door de edelsmeden Brom uit Utrecht.

Ramen linker zijmuur

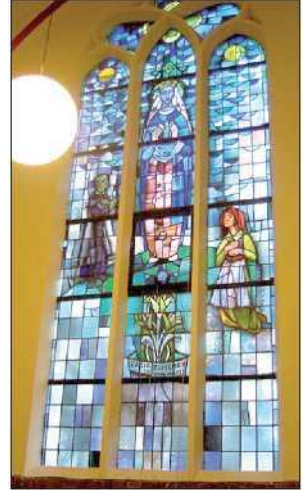
• 2. *Zalig de zuiveren van hart.* Links: de H. Aloysius, een jong gestorven jezuïet, die zieken verzorgde, maar aan een besmettelijke ziekte overleed. Middenin staat Maria en rechts Bernadette van Soubirous aan wie Maria omstreeks 1858 in Lourdes 18 maal verscheen.

XXIII (de goedmoedige en vrede-lievende). In het midden Christus Koning en rechts John F. Kennedy. Deze laatste werd

• 3. *Zalig de vreedzamen.* Links: Paus Johannes

kort na zijn gewelddadige dood als martelaar gezien. NB.

Aanvankelijk waren er protesten van de parochianen: 'De afgebeelde

persoon lijkt niet op Kennedy'. Later waren de meeste mensen daar blij om: Kennedy was niet zo braaf als men kort na zijn dood dacht.

• 4. Zalig zij die vervolging lijden.

Links Maximiliaan Kolbe, een Poolse minnebroeder (t Auschwitz 1942). In het midden Titus Brandsma die in het verzet zat (+ Dachau 1942) en rechts de carmelites Edith Stein, van oorsprong een joodse docente in de Filosofie. Zij bekeerde zich tot het katholicisme (+ Auschwitz 1942).

Beelden aan de pilaren

Linkerpilaar: H. Barbara. Zij is patrones tegen blikseminslag, populair bij de boeren vanwege de

rieten daken op de boerderijen. Rechterpilaar: Maria van het Heilig Hart.

Links en rechts in de kerk de grote beelden van Maria met Jezuskind en Gerardus Majella.

H. Nicolaas, patroon van de parochie: de goedheiligman, Sint-heer-klaas, heeft een boek in de hand met hierop drie appeltjes. Eigenlijk waren het zakjes met goud, die hij schonk aan drie meisjes die geen bruidschat hadden en daardoor in de prostitutie dreigden te belanden. Door de gift van de gulle Nicolaas konden ze een eerzaam huwelijk aangaan.

Ramen achtermuur linker zijbeuk

Hier bevinden zich wat oudere ramen (1923): De boodschap van de engel aan Maria en de Hemelvaart van Jezus. Daarnaast stammend uit het bouwjaar van de kerk (1895): De doop van de Heer en Maria met het kind Jezus, dat de rozenkans aan de H. Dominicus geeft.

Ramen achterwand van de linker zijbeuk

Er bevinden zich twee raampjes in de achterwand. Besmettelijke zieken konden in het kamertje achter deze raampjes de vieringen in de kerk meemaken.

Boven het priesterkoor hangt een grote kroon met de woorden uit het grote loflied in de Eucharistie: 'Heilig, Heilig, Heilig de Heer, de God der Hemelse machten'.

De twee kapellen naast het priesterkoor

In de linkerkapel bevindt zich nu het tabernakel. Oorspronkelijk was dit de Mariakapel.

De kapel bevat 3 raampjes met het monogram van Maria, de toren van David en de ivoren toren. Rechts hangt een fraaie Godslamp uit 1960. Deze stelt een draak voor (symbool voor de duivel) die zijn kop moet

buigen enoorboord wordt door het licht dat Christus voorstelt.

De rechterkapel is de Jozefkapel, met een beeld uit 1897. In de drie kleine raampjes erachter zien we zijn monogram, de lelies van zuiverheid en wat timmergereedschap. In de Jozefkapel bevindt zich ook het doopvont.

De kerkramen in het priesterkoor

Op het linkerraam zien we Christus in de Hof van Olijven, waar Jezus Veronica ontmoet. Op het middenraam zijn het Laatste Avondmaal en de kruisdood van Jezus uitgebeeld. Op de rechter ramen zien we de verrijzenis van Christus en zijn verschijning aan Maria Magdalena. Onder het linkerraam bevindt zich het wapen van de bekende familie van Middachten en rechts het wapen van Van Doetinchem. Het is niet meer te achterhalen waarom deze wapens zijn aangebracht.

